

Çocuk Edebiyatının Sınavı

Vefa TAŞDELEN*

Tabii sorunuz çok kapsamlı, çok boyutlu. Öncelikle söylemek gerekir ki, “medya”, “sosyal medya”, “dijital ortam”, son 20 yıldır hızlı ve her gün bir önceki günden daha güçlü ve daha kararlı bir şekilde girdi hayatımıza. Bugün olduğu gibi geçmişte de, işin nereye doğru gittiğini çok da kestiremedik. Bu gelişmelerin pek çok boyutu var. Ama en göze çarpanı, “alenilik” gibi geliyor bana. Artık hiçbir şey gizli saklı değil, artık her şey, herkesin gözünün önünde. İletişim sınır tanımıyor, hız sınır tanımıyor. Son 20 yıl içinde çalışma yeniden tanımlandı, bilme ve öğrenme yeniden tanımlandı, yapma ve üretme yeniden tanımlandı, kitap ve kütüphane yeniden tanımlandı, okuma ve yazma yeniden tanımlandı, oynama ve eğlenme yeniden tanımlandı. Konuşma ve sohbet etme yeniden tanımlandı. Dijital aygıtların, İnternet teknolojilerinin kayıt ve üretim sistemlerini, bütün bunların oluşturdukları yeni alışkanlıkları eleştirebiliriz, beğenmeyebiliriz, ama onsuz olamayız da.

Çocuklar ve gençler açısından baktığımızda, onlar, yaşlılar ve orta yaşlılar gibi bu dünyaya sonradan katılmış değiller, aksine bu ortamın içine doğmuşlar; bu dünyanın yerlileri. Bu nedenle yeni gelişmeler onları hiç şaşırtmıyor, gelişmelere daha uyumlular. Hatta daha yenisini, daha hızlısını istiyorlar. Doğal olarak anne ve babalarda bir merak oluşuyor: “nereye gidiyoruz böyle?” diye. Hatta bu soru zaman zaman kaygıya da dönüşüyor. Sosyal medya bir paradokslar alanı: Elektronik posta, facebook, twitter gibi aygıtlar üzerinden ortaya konan ısrarlı ve ateşli iletişim istemine karşın, çocuklar ve gençlerin, hatta ileri yaştakilerin bile gerçek hayatta iletişime daha az eğilimli oldukları gözlemleniyor. Çeşitli oyun tarzlarının ortaya çıkmasına rağmen, “gerçek oyunların unutulduğu” bir dönemde, kabul etmek gerekir ki, edebiyatçıların işi her zamankinden daha zor. Artık anne ve babalar, öğretmenler ve bakıcılar çocukları masal anlatarak eğitemiyorlar, bu şekilde eğleyemiyor ve eğlendiremiyorlar. Zira onlar en sürreel, en korkunç, en heyecanlı prodüksiyonlara ve oyunlara alışmışlar. Bu yüzden merak, hayret ve heyecan duyguları seyrelmiş. Onları her şey duygulandıramıyor, her şey heyecandıramıyor, her şey sevindiremiyor. Oyun ve diğer prodüksiyonların yoğun ve görkemli ortamından sonra gerçek hayatın sıradan akışı, muhtemelen onlara çok yavan ve sıkıcı geliyor. Ne anlatırsak anlatalım, ne söylersek söyleyelim, kendilerine ilginç gelmiyor, kendilerini şaşırtmıyor, ilgilerini çekmiyor.

Peki, çocuklar ve gençler tarafından ortaya konulan bu “duyarsızlaşma” iyi bir şey midir? Bunun iyi bir şey olduğunu söyleyemeyiz tabii ki. Onlar için söz her zaman ilgi çekici olmalıdır, varlık her zaman ilgi çekici olmalıdır, dünya her zaman ilgi çekici olma-

* Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı.

lıdır, insan her zaman ilgi çekici olmalıdır. İlgi çekici olmalıdır ki, hayatı ileriye doğru alıp götüreceği bir sevinç, umut, bir rüya, bir hayal olsun. Erken bilgilenme, erken olgunlaşma, erken yaşama, çocukluk tarlasının iyi ekilememesine, çocukluğun sefasının sürülememesine neden oluyor. Bunun sorucunda bir şey söylenebilir: Günümüzün çocuk edebiyatçıları, pek çok açıdan zor bir durumla karşı karşıyalar. Onlar masallarını, hikâyelerini, romanlarını okutabilmek, masallarını dinletebilmek, şiirlerini okutabilmek için daha çok çaba sarf etmelidirler. Zira çocukların efendisi artık masal, roman ve hikâye yazarları ve kahramanları değil. Karşılarında yüksek heyecana, yüksek beklentilere alışmış kişiler var. Hemen söylenen her şeye kanıverecek kişiler yok. Erken bilgilenmiş, erken eğitilmiş, erken olgunlaşmış, erken gelişmiş kişiler var. Onların algılamalarını, onların düşüncelerini, umutlarını, heyecanlarını tanımak ve bilmek zorundalar. Öte yandan, okuma eyleminin, seyretme, oynama ve işaretleme yanında; sosyal medyadaki facebook ve twitter gibi ortamların yanında daha ikincil planda kaldığı ve kalacağı kanaatindeyim. Şimdi insanlar kendi sosyal medya sayfalarına güzel bir iki cümle yazabilmek için okuma ihtiyacı hissediyorlar. Okumak, başkaları için alıntılardan ibaretmiş gibi.

Tekrar soruya dönecek olursak, sosyal medyanın, dijital ortamın yüksek yoğunluklu, korku, heyecan ve macera duygularını en ileri derecede harekete geçiren aktiviteleri ile rekabet edebilmek adına, çocuk edebiyatı yazarlarının, sahipsiz olan ve ayrılıp popüler olana kayma hakları var mı; tabii bu da tartışılabilir bir şeydir.

Resim: Gamze Baltas